

Refugi del geriàtric

Arenys de Mar

Ubicació

Comarca: Maresme
Lloc/Adreça: Carrer de Sant Narcís, núm. 29
Emplaçament Nucli antic

Coordenades:

Latitud: 41.583261737149
Longitud: 2.5467132031918
UTM Est (X): 462216
UTM Nord (Y): 4603607

Classificació

Número de fitxa 08006 - 301
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Contemporani
Segle XX
Any 1937
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: En conjunt, l'estat de conservació és bo, malgrat els efectes del pas del temps, de la humitat i del salnitre.
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Restringit
Ús actual: Sense ús
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament d'Arenys de Mar (Riera del Bisbe Pol, núm. 8, 08350 Arenys de Mar)
Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dj., 02/03/2023 - 08:28

Descripció

Refugi antiaeri construït durant la Guerra Civil espanyola per a protecció de la població dels bombardeigs de l'exèrcit colpista. Comunica l'actual geriàtric municipal d'Arenys de Mar amb l'edifici Xifré.

Documentat pel Grup de búnquers d'Arenys (2011) on ens expliquen que l'edifici del geriàtric municipal fou edificat durant la segona meitat del segle XIX; per tal d'instal·lar-hi una escola pública. Però, a finals de segle es destinà a hospital, regentat per les Germanes de Sant Josep. Des de l'any 1958, té la categoria de geriàtric municipal. Durant la Guerra Civil, com va passar amb les monges de l'Asil Torrent dels Pobres Desemparats, les germanes del geriàtric pogueren quedar-se al poble i seguiren amb els seus serveis, però amb la condició que anessin vestides de seglar.

El Refugi consta d'una galeria excavada al sauló natural d'1,20 metres d'amplada per 2,25 d'alçada. Compta amb una cinquantena de metres de llargària, amb una part recta (40,44 m) que fa una corba d'uns 90° per anar a buscar l'altra sortida amb un altre petit tram recte (4,03 m). Aquest passadís es troba protegit per parets d'obra i, al mateix temps, cobert amb una volta catalana feta de maons amb arrebossat lliscant de morter. El terra és una solera de paviment en massa que té unes petites canalitzacions a cada costat, amb una funció de drenatge per evitar l'acumulació d'aigua.

El desnivell entre el geriàtric i l'edifici Xifré es va solucionar amb la realització de tres trams d'escaleres. Davant el primer tram, es van fer unes prestatgeries excavades al sauló (2 x 1,25 x 0,51 m). A l'entrada, a la paret, es conserva una barra de ferro.

L'enllumenat del refugi era elèctric, per mitjà d'una sèrie de bombetes situades al sostre. Els interruptors estaven al principi del corredor i a l'alçada del primer tram d'escaleres. També han quedat restes d'un altra línia elèctrica a l'alçada de la part superior, que devia haver estat provisional mentre s'obria tot aquest passadís. La ventilació interior es feia pel corrent natural d'aire entre les dues entrades.

Observacions:

El Grup Búnquers Arenys (2011) va documentar algunes inscripcions trobades a les parets del refugi que ha publicat i classificat en tres tipologies:

Alfabètiques: La frase més freqüent és *Viva el Refugio*, repetida cinc vegades, amb una clara al·lusió de gratitud davant la seguretat del lloc. La paraula Arenys també hi és present. I la frase més llarga trobada no és llegible en la seva totalitat: *aquí han estado los camaradas Fidel Viada?* (...)

Numèriques: S'han trobat números de forma aïllada. En aquest apartat destacaríem la inscripció de dues dates que fan referència a bombardeigs que van afectar Arenys (25-1-1938 i 6-1-1939). A més, cal destacar el dibuix d'un cub amb números al seu interior, la qual cosa ens fa pensar en un exercici matemàtic o un joc.

Dibuixos: La presència d'un planell d'una estructura allargada que podria ser el propi refugi és present en quatre dibuixos. Tres són el simple dibuix, mentre que un quart marca el nord i una sèrie de creus que senyalen alguns punts del refugi. Altres dibuixos són una lluna i una cara arrodonida amb un traç molt infantil. Voldríem destacar el dibuix d'un carro de combat, molt possiblement del tipus T-26 de fabricació russa.

Les paraules apareixen escrites en castellà, ja que la majoria de gent del Xifré eren refugiats provinents d'altres punts de la península. Aquests mots es troben situats a mitja alçada o a la part baixa del mur. L'espai comprès entre les prestatgeries i l'últim tram d'escaleres concentra totes les

inscripcions.

Història

Segons el tríptic editat per l'Ajuntament (2019) hi havia uns 60 refugis a Arenys de Mar. La majoria en el nucli urbà, però també en la resta del terme municipal. N'hi havia de tres tipus: privats, veïnals i de protecció municipal. La majoria tenien doble accés, per evitar quedar soterrats en cas de esfondrament parcial. Amb la creació de la Junta de Defensa Passiva s'organitza tota activitat relacionada amb la defensa, es proporciona material, mà d'obra, assessorament i seguiment tècnic.

Un projecte de recerca i recuperació dels refugis antiaeris d'Arenys de Mar, realitzat pel Grup de Búnquers d'Arenys, n'ha permès documentar una cinquantena. La majoria d'àmbit privat, però alguns comunitaris i/o públics, com el cas que ens ocupa.

Entre els documents resultants s'ha elaborat un plànol d'Arenys amb la senyalització de totes les estructures localitzades fins al moment. Després de documentar-los i fotografiar-los, s'ha passat a traçar-ne la planta dels més importants. A més, el Grup Búnquers Arenys ha elaborat un projecte de recuperació d'algunes d'aquestes estructures antiaèries amb la intenció de donar-los a conèixer al gran públic.

Els refugis antiaeris d'Arenys de Mar, dispersos arreu de tot el territori municipal, responen a dues tipologies constructives: de trinxera o de galeria. Malauradament, els de trinxera han desaparegut, ja que es tractava d'una simple rasa oberta sobre el terreny que va acabant sent tapada, moltes vegades pel fet d'alguna construcció. Sabem, però, on van ser oberts i qui els va fer.

Bibliografia

AA.VV (2019). *Enemies a la vista. La defensa de la costa del Maresme (1936-1939)*. Arenys de Mar: Ajuntament d'Arenys de Mar.

GRUP DE BÚNQUERS (2011). El refugi del geriàtric. Un refugi antiaeri de la Guerra civil a Arenys de Mar; dins *XXVIII Sessió d'Estudis Mataronins*. Mataró: Museu arxiu de Santa Maria.

GRUP DE BÚNQUERS (2019). *Sota les bombes. Escenaris de la Guerra Civil (1936-1939) a Arenys de Mar*. Arenys de Mar: Ajuntament d'Arenys de Mar.

Enllaços d'interès:

[Article del Grup de Búnquers d'Arenys](#)

